

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΙΝΑ : ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ, ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τῆς κ. ΜΑΡΙΑΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗ - ΔΕΛΙΒΑΝΗ
Καθηγητρίας τῆς Α.Β.Σ.Θ.

Ἔνα ἄρθρο ἐπάνω στὴν σύγχρονη Κίνα, πὸν νὰ βασίζεται σὲ παραμονὴ τριῶν ἐβδομάδων, κυρίως, σὲ μεγάλες πόλεις τῆς ἀχανοῦς αὐτῆς οἰκονομίας εἶναι, ἀναμφισβήτητα, πολὺ δύσκολο ἔργο. Ὅμως, οἱ ἐντυπώσεις, οἱ ἀνησυχίες, τὰ ἐρωτηματικά πὸν δημιουργεῖ, στὸν περαστικό, ἢ χώρα αὐτὴ εἶναι τόσο ἔντονα, ὥστε νὰ δικαιολογεῖται ὁ κίνδυνος μιᾶς τέτοιας παρουσιάσεως.

Εἰσχωρώντας ὁ ξένος στὴν παλιὰ μεγάλη αὐτοκρατορία μὲ τραῖνο μέσω Hong-Kong καὶ ἐρχόμενος ἀπὸ τὴν Ἰνδία, τὸ Πακιστὰν καὶ τὴν Κεϋλάνη, βρίσκεται κυριολεκτικὰ σ' ἓναν ἄλλον κόσμον πὸν δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τὶς σημερινὲς ὑποανάπτυκτες οἰκονομίες, οὔτε, ὅμως μὲ τὶς κομμουνιστικὲς χώρες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Ἐξάλλου, ὁ ξένος, πὸν ταξιδεύει στὴν Κίνα δὲν χρειάζεται κατὰ θόλου νὰ ἀνησυχεῖ, οὔτε γιὰ τὶς ἀποσκευές του, ἔστω κι' ἂν δὲν εἶναι μαζί του, οὔτε γιὰ τὸ ξενοδοχεῖο του, ἔστω κι' ἂν δὲν γνωρίζει τὸ ὄνομα, οὔτε γιὰ τὸ πὼς θ' ἀναγνωρισθεῖ ἀπὸ τὸν ξεναγὸ του, πὸν τὸν περιμένει σὲ κάθε ἀεροδρόμιο ἢ σὲ κάθε σιδηροδρομικὸ σταθμὸ. Τὰ πάντα εἶναι ἄριστα ὀργανωμένα καὶ θαυμάσια προγραμματισμένα, ἂν καὶ ἀφήνουν πολὺ μικρὰ περιθώρια τουριστικῆς πρωτοβουλίας.

Ὅπως δὴποτε, θὰ πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι τὰ σχετικὰ συμπεράσματα τῆς ἐπισκέψεως στὴν Κίνα θὰ ἔπρεπε νὰ συσχετισθοῦν μὲ ὅσα ἰσχύουν καὶ σὲ ἄλλες κομμουνιστικὲς χώρες, καὶ σὲ ἄλλες ὑποανάπτυκτες χώρες, πὸν ἀπὸ ἀπόψεως ἐκτάσεως, πληθυσμοῦ ἢ ἱστορικῶν ἐξελίξεων, θὰ μπορούσαν νὰ συγκριθοῦν μὲ αὐτὴν.

Θὰ προσπαθῆσω νὰ παρουσιάσω τὴν σύγχρονη Κίνα σὲ τρία ἐπίπεδα. Στὸ πρῶτο, θὰ ἐκθέσω τὶς ἐντυπώσεις πὸν εἶχα ἀπὸ τὴν ἐκεῖ ἐπίσκεψή μου. Στὸ δεύτερο, θὰ προσπαθῆσω συνδυάζοντας τὸ σύστημα πὸν ἐπικρατεῖ στὴν Κίνα, μετὰ ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση, μὲ τὰ ἀποτελέσματα πὸν πραγματοποιήθηκαν στὸν κοινωνικὸ καὶ οἰκονομικὸ τομέα, νὰ συμπληρώσω ὀρισμένα κενὰ πιδὸ συγκεκριμένων γνώ-

σεων, που όφειλονται στην έλλειψη στατιστικῶν δεδομένων, ὅπως καὶ βασικῶν πληροφοριῶν.

Σκοπὸς αὐτοῦ τοῦ τμήματος θὰ εἶναι ἡ δύσκολη ἔρμηνεία τῶν βασικῶν αἰτιῶν, τὰ ὁποῖα μεταμόρφωσαν, σὲ τόσο σύντομο χρονικὸ διάστημα τὴν παραδοσιακὴ Κίνα σὲ μιὰ ἀναπτυσσόμενη οἰκονομία καὶ κατόρθωσαν νὰ ἐξουδετερώσουν ὅλα τὰ ἐμπόδια, ποὺ γιὰ αἰῶνες φαινόταν ἀνυπερβλήτα.

Τέλος, στὸ τρίτο ἐπίπεδο θὰ ἐπιχειρήσω τὴν ἐξαγωγή συμπερασμάτων καὶ τὴν σκιαγράφηση προοπτικῶν γιὰ τὴν σύγχρονη Κίνα.

I. Ἐντύψεις

Ἡ ἐντύπωση, ποὺ κυριαρχεῖ ἀπὸ τὶς πρῶτες μέρες στὴν Κίνα εἶναι ὅτι αὐτή, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν Ἰνδία, κατόρθωσε νὰ λύσει, μὲ πολὺ ἱκανοποιητικὸ τρόπο, τὰ ἀφόρητα προβλήματα, ποὺ δημιουργεῖ ἡ αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ μὲ ταχὺ ρυθμὸ. Στὴν Κίνα, στὶς πόλεις καὶ στὴν ὑπαιθρο ὅλοι ἐργάζονται ἐντατικά, ὅλοι ἔχουν σπίτια, δὲν κυκλοφοροῦν ζητιάνοι, ρακένδυτοι ἢ βρώμικοι ἄνθρωποι στοὺς δρόμους, κανεῖς τὶς νύχτες δὲν κοιμᾶται στὰ πεζοδρόμια καὶ ὁ καθημερινὸς ρυθμὸς τῆς ζωῆς στὶς πόλεις καὶ στὴν ὑπαιθρο θυμίζει κυψέλη. Μέρα καὶ νύχτα μιὰ ἀτέλειωτη θάλασσα ἀπὸ ποδήλατα στὶς ἄκρες τῶν μεγάλων δρόμων μεταφέρουν ἄνδρες καὶ γυναῖκες ὁμοίμορφα ντυμένους στὸν τόπο ἐργασίας ἢ στὰ σπίτια τους. Μὲ δυὸ ἀλλαξιές, δηλαδὴ δυὸ ἄσπρα πουκάμισα καὶ δυὸ ἐλαφρὰ σκουρόχρωμα παντελόνια, οἱ Κινέζοι καὶ οἱ Κινέζες δίνουν μιὰ ἀπίστευτη ἐντύπωση καθαριότητας καὶ λιτότητας. Ἡ μόνη διάκριση στὴν ἐμφάνισή τους ἀναφέρεται στὶς Κινέζες : οἱ παντρεμένες ἔχουν τὰ μαλλιά τους κομμένα πολὺ κοντὰ, οἱ ἀνύπαντρες δυὸ κοτσίδες. Μὲ τὸ ἴδιο ἀκριβῶς ντύσιμο γεμίζουν τὰ βράδουα, μετὰ τὴν δουλειά τους τὶς πελώριες αἴθουσες, ὅπου δίνονται συναυλίες, θεατρικὲς παραστάσεις ἢ μπαλλέτα. Μὲ τὸ ἴδιο, ἀκριβῶς, ντύσιμο ἐμφανίζονται στὸν τόπο τῆς δουλειᾶς τους, ὅπως καὶ στὴν μιὰ ἐλεύθερη μέρα, ποὺ διαθέτουν τὴν ἐβδομάδα καὶ ποὺ δὲν εἶναι, ἀναγκαστικὰ ἢ Κυριακὴ. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ τὴν περνοῦν στὰ ὠραιότατα πάρκα τους, συνήθως κοντὰ σὲ λίμνες, ἐπισκεπτόμενοι μουσεῖα καὶ μνημεῖα, κάνοντας ἐκδρομὲς σὲ κοντινὲς ἐξοχικὲς περιοχὲς ἢ ψώνια στὰ τεράστια μαγαζιά τους· αὐτὰ τὰ τελευταῖα, στεγάζονται, κατὰ κανόνα σὲ καινούργια, φθηνῆς κατασκευῆς κτίρια, ὅπως εἶναι ἄλλωστε τὰ περισσότερα, στὴ χώρα αὐτή, ἀλλὰ στὸ ἐσωτερικὸ προσφέρεται μεγάλῃ ποικιλία προϊόντων, σὲ τιμὲς συνήθως πολὺ χαμηλές. Τὸ σύστημα τῆς οὐρᾶς, τόσο συνηθισμένο στὶς κομμουνιστικὲς χώρες τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης, δὲν συναντᾶται στὴν Κίνα, οὔτε γιὰ τὰ εἶδη διατροφῆς οὔτε γιὰ τὰ ὑπόλοιπα ἀγαθὰ. Ἡ ὀργάνωση τοῦ καθημερινοῦ ἀνεφοδιασμοῦ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν 800 ἑκατ. φαίνεται νὰ μὴν παρουσιάζει προβλήματα. Οἱ φυσιογνωμίες εἶναι ἥρεμες καὶ εὐχάριστες, ἡ ἐξυπηρέτηση στὰ ξενοδοχεῖα, ἐστιατόρια καὶ μαγαζιά γίνεται μὲ ἀξιοπρέπεια καὶ εὐγένεια καὶ σὲ τόνο φιλικὸ ἀπ' ὅπου λείπει κάθε στοιχεῖο δουλικότητος. Κι' ὅλα αὐτὰ ἐκτιμῶνται, φυσικὰ, πολὺ περισσότερο ὅταν εἶναι γνωστὸ ὅτι ἀποκλείεται τὸ φιλοδώρημα, τὸ ὁποῖο ὄχι μόνον

δὲν περιμένουν, ἀλλὰ καὶ σὲ καμμία περίπτωση δέχονται. Παντοῦ, στοὺς δρόμους, στὰ πάρκα, στὰ ξενοδοχεῖα καὶ ἐστιατόρια, στὰ μαγαζιά, στὰ μουσεῖα, στὰ θέατρα ἐπικρατεῖ ἀπόλυτη καθαριότητα καὶ τάξη. Ὁ καθένας προσπαθεῖ νὰ κάνει τὴν δουλειὰ πού τοῦ ἔχει ἀνατεθεῖ εὐσυνείδητα καὶ ὅσο καλύτερα μπορεῖ.

Στις μεγάλες βιομηχανικὲς ἐπιχειρήσεις ὁ ἐπισκέπτης ἀναμένεται στὴν εἴσοδο ἀπὸ τὸν ἀρμόδιο ὑπάλληλο τῶν δημοσίων σχέσεων· αὐτός, σπάνια περιμένει ἐκεῖ μερικὰ δευτερόλεπτα, γιατί τὸ τουριστικὸ ὅπως καὶ ὁποιοδήποτε πρόγραμμα ἐκτελεῖται μὲ σχολαστικότητα καὶ αὐστηρότητα. Ἄφου ὁ ξένος κατατοπισθεῖ, σὲ μιὰ μεγάλη αἴθουσα ὅπου τοῦ προσφέρεται τσάι, γιὰ τὴν ἱστορία καὶ τὴν ἐξέλιξη τῆς ἐπιχειρήσεως, τὰ θαυμάσια ἐπιτεύγματά της χάρη στὴν προσήλωση τῶν ἐργαζομένων στὴν σκέψη τοῦ Μάο καὶ τὰ καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα, πού εὐτυχῶς ἐγκαίρως ἀναχαιτίσθηκαν, ἀπὸ τὴν συμμορία τῶν τεσσάρων ἀρχίζει ἡ ἐπίσκεψη στὰ ἐπὶ μέρους τμήματα τοῦ ἐργοστασίου. Ἐντύπωση προκαλεῖ ἡ ἐντατικὴ προσήλωση τῶν ἐκεῖ ἐργαζομένων στὴν ἐργασία τους, ἡ υπερφάνεια μὲ τὴν ὁποία ἐπιδεικνύουν τὸ ἔργο τους ὅταν αὐτὸ τοὺς ζητηθεῖ ἀπὸ τὴν ἢ τὸν προϊστάμενο καὶ ἡ σχολαστικὴ τάξη, πού βασιλεῦει καὶ στὴν πιὸ ἀπόμακρη γωνιά. Ἄκόμη, στίς περισσότερες βιοτεχνικὲς καὶ βιομηχανικὲς μονάδες ὁ ἐπισκέπτης ἐκπλήσσεται ἀπὸ τὴν χρησιμοποίηση, σὲ μεγάλη κλίμακα ἐμφανῶς ἀπλοϊκοῦ καὶ πεπαλαιωμένου ἐξοπλισμοῦ, τοῦ ὁποίου ὅμως ἡ συντήρηση εἶναι τέλεια. Σὲ πολλὲς περιπτώσεις ὁ ἐπισκέπτης πληροφορεῖται ὅτι πολὺπλοκα μηχανήματα, ἰδίως στὴν ὑπαιθρο, ἔγιναν μὲ βάση παλιὰ σιδηρικὰ καὶ σανίδες, σὲ μιὰ πετυχημένη προσπάθεια ἀπομιμήσεως, μὲ σύγχρονη προσαρμογὴ στίς εἰδικώτερες τοπικὲς ἀνάγκες, παραγωγικοῦ ἐξοπλισμοῦ, πού εἶχε εἰσαχθεῖ ἀπὸ τεχνολογικὰ πιὸ προηγμένη χώρα. Ὁ συνδυασμὸς τῆς φτώχειας, πού οἱ Κινέζοι δὲν αἰσθάνονται μειωμένοι νὰ ὁμολογήσουν καὶ πού τοὺς ἀναγκάζει νὰ ἐκμεταλλεύονται ὅλα τὰ παραγωγικά τους μέσα μέχρι τελευταίας ρανίδας ὅπως καὶ οἱ ἐξαιρετικὰ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου ἱκανότητες αὐτοῦ τοῦ λαοῦ δίνουν, συχνά, ἐκπληκτικὰ ἀποτελέσματα. Ἄκόμη δὲν διστάζουν νὰ παραδεχθοῦν ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας τους, σ' αὐτὸ τὸ στάδιο, δὲν βασιζέται σὲ αὐτόχθονη τεχνικὴ πρόοδο, ἀλλὰ σὲ ὅ,τι ὀλόκληρη ἢ ὑφήλιος μπορεῖ νὰ τοὺς προσφέρει στὸν τομέα αὐτόν.

Ὁ μισθὸς τῶν ἐργαζομένων στὰ ἐργοστάσια κυμαίνεται ἀνάμεσα σὲ 30 - 40 δολ. Η.Π.Α. τὸν μῆνα, γιὰ ἐργασία ὀκτώμηνη ἔξη ἡμερῶν τὴν ἐβδομάδα. Τὸ σύστημα τῶν ἐτησίων διακοπῶν εἶναι ἀκόμη ἄγνωστο στὴν Κίνα καὶ ἡ ἡμέρα ἀναπαύσεως τὴν ἐβδομάδα δὲν εἶναι ἡ ἴδια γιὰ ὅλους. Ἔτσι, τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας πού ὑποχρεωτικὰ ἐργάζονται μόλις τελειώσουν τὸ Γυμνάσιο δὲν ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ ἀπολαύσουν ὅλα μαζί τὴν ἀναψυχὴ τῆς ἐλευθέρης ἡμέρας, ἐνῶ ἡ οἰκονομικὴ δραστηριότητα τῶν πόλεων καὶ τῆς ὑπαιθροῦ εἶναι κανονικὴ ὀλόκληρη τὴν ἐβδομάδα.

Μὲ τὸν μισθὸ τους οἱ Κινέζοι ἐξασφαλίζουν, κανονικά, τρία γεύματα τὴν ἡμέρα, τὰ ὁποῖα εἶναι προσεκτικὰ ἐτοιμασμένα, ἀλλὰ στὰ ὁποῖα σπανίως περιλαμβάνεται, ἐκτὸς ἀπὸ ρύζι καὶ χόρτα, κρέας ἢ ψάρι· ἐξασφαλίζουν, ἀκόμη, τὴν

ἀγορά ὑποτυπώδους ρουχισμοῦ, ἐνὸς ποδηλάτου πού πληρώνουν μὲ δόσεις καὶ πού θεωρεῖται εἶδος πρώτης ἀνάγκης γιὰ τὶς μετακινήσεις τους καὶ ψυχαγωγία τῆς ὁποίας ἡ δαπάνη εἶναι ἐξαιρετικὰ χαμηλή. Οἱ κατοικίες τοὺς προσφέρονται σχεδὸν δωρεὰν στὶς πόλεις καὶ στὴν ὑπαιθρο, ὅπως καὶ τὸ ἠλεκτρικὸ καὶ τὸ νερὸ καὶ ἂν καὶ εἶναι χωρὶς ἀξιώσεις, ὅπως καὶ ἡ ἐπίπλωση μέσα σ' αὐτές, οἱ Κινέζοι δείχνουν πολὺ υπερήφανοι νὰ τὶς ἐπιδεικνύουν στὸν ἐπισκέπτη. Φυσικὰ, τὸ σημεῖο ἀπ' ὅπου ξεκίνησαν, μετὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ Μάο καὶ πού μὲ κάθε μέσο καταβάλλεται συνεχῆς προσπάθεια νὰ διατηρηθῆται στὴν μνήμη τους, ἀποτελεῖ τὴν βασικὴ ἐξήγηση αὐτῆς τῆς ἱκανοποιήσεως.

Προβλήματα γιὰ τὴν ἀνατροφή τῶν μικρῶν παιδιῶν καὶ ἀργότερα γιὰ τὴν μόρφωσή τους δὲν ὑπάρχουν, ἐκτὸς γιὰ τὰ ζεῦγη ἐκεῖνα, πού δὲν συμμορφώθηκαν μὲ τὶς αὐστηρὲς ἐντολές γιὰ τὸν περιορισμὸ τῶν γεννήσεων καὶ ἀπέκτησαν περισσότερα ἀπὸ δύο παιδιά. Στὴν περίπτωση αὐτῆ, ἀπὸ τὸ τρίτο παιδί καὶ πάνω ὅλα γίνονται δύσκολα καὶ πολυέξοδα, γιατί, οὐσιαστικὰ ἡ κοινωνικὴ πρόνοια δὲν τὰ περιλαμβάνει. Γιὰ τὶς περιπτώσεις, ὅμως, οἰκογενειῶν μὲ δύο παιδιά, πού ὀλοένα καὶ περισσότερο ἀποτελοῦν τὸν κανόνα, ὄχι μόνον στὶς πόλεις ἀλλὰ καὶ στὴν ὑπαιθρο, ὁ ἐπισκέπτης τῆς Κίνας ὀφείλει νὰ ὁμολογήσει ὅτι ὁ τρόπος ἀντιμετώπισεως τῶν σχετικῶν προβλημάτων, ἀπὸ μιὰ χώρα τῆς ὁποίας τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα, ὅπως ὅποτε δὲν υπερβαίνει τὰ 300 δολ. Η.Π.Α τὸν χρόνο, εἶναι ἀξιοθαύμαστος.

Τὸ κάθε παιδί, μετὰ τὴν συμπλήρωση 48 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του παραλαμβάνεται ἀπὸ τὰ βρεφοκομεῖα καὶ ἀργότερα τοὺς παιδικοὺς σταθμοὺς καὶ τὰ σχολεῖα τῆς περιοχῆς, τοῦ ἐργοστασίου ὅπου ἐργάζονται οἱ γονεῖς του, ἢ τοῦ γεωργικοῦ συνεταιρισμοῦ καὶ ὥσπου νὰ συμπληρώσει τὰ 12 χρόνια του, περνᾷ ὀλόκληρη τὴν ἡμέρα μακριὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς του. Τὸ περιβάλλον τῶν βρεφοκομείων, παιδικῶν σταθμῶν καὶ σχολείων εἶναι γενικὰ πολὺ ἀπλὸ καὶ φτωχικὸ. Ὅμως, μερικὲς ἐπισκέψεις σ' αὐτοὺς τοὺς χώρους ἀποκαλύπτουν πολὺ ἐνδιαφέρουσες διαπιστώσεις. Τὸ προσωπικὸ γιὰ τὴν φύλαξη καὶ ἀργότερα γιὰ τὴν ἐκπαίδευση τῶν παιδιῶν φαίνεται νὰ εἶναι ὄχι μόνον ἐξειδικευμένο, ἀλλὰ καὶ νὰ ἔχει πλήρη συναίσθηση τῆς ἀποστολῆς του. Τὰ παιδιά, πού ὑποδέχονται τὸν ξένο εἶναι πεντακάθαρα, ντυμένα φτωχικὰ ἀλλὰ πολὺ φροντισμένα καὶ φαίνονται ἡρεμα, ὑπεύθυνα καὶ εὐτυχισμένα. Ἐπάνω σὲ μιὰ ἀπλὴ ξύλινη σκηνὴ εἶναι ἔτοιμα μὲ πολὺ θάρρος νὰ τραγουδήσουν, νὰ χορέψουν ἢ νὰ παίξουν κάποιο ὄργανο γιὰ νὰ διασκεδάσουν τοὺς ἐπισκέπτες. Σὲ κάποια ἄλλη αἶθουσα, σὲ ξύλινα μικρὰ τραπεζάκια καὶ καρεκλάκια παιδιά 4 ἐτῶν ἀρχίζουν νὰ ἐξοικειώνονται μιὰ ὥρα τὴν ἡμέρα μ' αὐτὸ πού θὰ ἀποτελέσει ἀργότερα τὴν βάση γιὰ τὴν συνέχιση τοῦ σοσιαλισμοῦ στὴν Κίνα : τὴ σοσιαλιστικὴ ἐργασία. Π.χ. διπλώνουν κουτιά, γιὰ ἓνα ἐργοστάσιο παιδικῶν παιχνιδιῶν καὶ τὴν ἴδια στιγμή ἢ δασκάλα ἀρχίζει τὴν μύησή τους γιὰ τὸ πέρασμα ἀπὸ τὸ «ἐγὼ» στὸ «ἐμεῖς». Ἡ ὥρα πού διατίθεται καθημερινὰ γιὰ τὴν σοσιαλιστικὴ ἐργασία αὐξάνει ὅσο τὸ παιδί μεγαλώνει. Ἡ κοινόβια ζωὴ συνδυάζεται μὲ μιὰ μεθοδευμένη προσπάθεια ἐπιδιώξεως συλλογικῶν καὶ ὄχι ἀτο-

μικῶν ἀποτελεσμάτων. Ἀνάμεσα στις ἑκατοντάδες παιδιῶν, σὲ κάθε περιοχῆ- ἐπιλέγονται μὲ συστηματικότητά ἐκεῖνα ποὺ ἐμφανίζουν ἰδιαίτερη κλίση στὴ μουσική, τὴ ζωγραφική, τὸ χορὸ, τὸν ἀθλητισμὸ, τὴ γλυπτική. Οἱ τάσεις αὐτὲς ἐνισχύονται καὶ καλλιεργοῦνται.

Ἀργότερα, στὸ γυμνάσιο, ποὺ εἶναι ὑποχρεωτικὸ καὶ τελειώνει στὰ 16, τὸ κάθε παιδί εἶναι μέλος σ' ἓνα παλάτι ἀρχικὰ παιδικὸ καὶ ἀργότερα νεότητος, ὅπου περνᾷ τις ἐξωσχολικὲς τοῦ ὥρες καὶ ὅπου οἱ κλίσεις τοῦ ἔχουν ὅλη τὴν ἄνεση νὰ τελειοποιηθοῦν. Στὰ παλάτια αὐτὰ οἱ ἀτελείωτες αἰθουσες εἶναι σὲ θέση νὰ δώσουν διέξοδο στὰ πιὸ ἀπίθανα ταλέντα καὶ μὲ τὴν διαφοροποίησή τους νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν πιὸ ξέφρενη φαντασία. Ἀξίζει νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι σὲ μιὰ αἴθουσα ἐνὸς ἀπὸ τὰ κεντρικὰ παιδικὰ παλάτια τῆς Shanghai ὑπῆρχε αἴθουσα κατασκευῆς μικροσκοπικῶν ἀεροπλάνων ἀπὸ παιδιὰ 11 - 16 ἐτῶν μὲ τὴν καθοδήγησή καθηγητοῦ. Φυσικά, καὶ πῶς ἀλλιῶς θὰ μπορούσε νὰ γίνει, ὅλες αὐτὲς οἱ κοινωνικὲς παροχὲς εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένες μὲ συνεχῆ καὶ, τουλάχιστον γιὰ τοὺς ἐπισκέπτες, κουραστικὴ προπαγάνδα καθεστῶτος ὅπως καὶ μὲ ἀτελείωτη προβολὴ τῆς προσωπικότητος τοῦ Μάο. Ἐξάλλου, ὅλες οἱ ἐκφάνσεις τῆς τέχνης ἔχουν καθαρὰ πολιτικὸ καὶ προπαγανδιστικὸ χαρακτήρα. Δειλά, ἀλλὰ σταθερὰ ὁ νέος πρόεδρος τῆς Κίνας Hua - Kuo - Feng ἀρχίζει νὰ κερδίζει τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Κινέζων. Ἡ προβολὴ τῆς προσωπικότητάς του γίνεται, πάντοτε κάτω ἀπὸ τὴν σκέπη τοῦ Μάο, αὐτοῦ τοῦ ἀδιαφιλονίκητου καθοδηγητοῦ, ποὺ καὶ νεκρὸς λατρεύεται ἀπὸ τὸν λαὸ του. Κάθε δημόσια ἐμφάνισή τοῦ Hua ἀρχίζει, πάντα μ' ἓναν ὕμνο στὸν Μάο, ὅπως καὶ μὲ τὴ διαβεβαίωση ὅτι θὰ ἀκολουθήσουν πιστὰ οἱ γραμμὲς ποὺ ὁ ἴδιος χάραξε. Στις συχνὲς γιορταστικὲς διαδηλώσεις στὸς δρόμους, μετὰ ἰδίως ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίᾳ τοῦ Που Συνέδριου τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Κίνας, ὅπως καὶ σὲ ὅλα τὰ δημόσια κτίρια, ἢ φωτογραφία τοῦ νέου Προέδρου δὲν ἐμφανίζεται ποτὲ μόνη, ἀλλὰ πάντοτε δίπλα σ' αὐτὴν τοῦ Μάο.

Ὅλα τὰ στάδια τῆς ἐκπαιδύσεως στὴν Κίνα, ἰδίως μετὰ τὴν μορφωτικὴ ἐπανάσταση, εἶναι πολὺ συντομότερα ἀπ' ὅτι στὴν Δύση. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὸ Γυμνάσιο τελειώνει στὰ 16, ὅλες οἱ ἐπιστῆμες, ἀκόμη καὶ ἡ Ἰατρικὴ, συμπληρώνονται σὲ τρία χρόνια. Ἔτσι, κατ' ἀρχήν, θὰ μπορούσε ἡ Κίνα νὰ ἔχει γιατροὺς, δικηγόρους, γεωπόνους κ.λ.π. ἡλικίας 19 ἐτῶν. Ὅμως, ἂν καὶ ἡ θητεία στὸν στρατὸ δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἀλλὰ ἀντίθετα περιζήτητη, κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πάει στὸ Πανεπιστήμιο ἀμέσως μετὰ τὸ Γυμνάσιο. Προηγείται, ὑποχρεωτικά, ἐργασία σὲ ἐργοστάσιο ἢ στὴν ὑπαιθρο. Κι' ἐκεῖ, οἱ ἐργαζόμενοι σὲ κάθε παραγωγικὴ μονάδα ὑποδεικνύουν ἀνάμεσά τους αὐτοὺς ἢ αὐτὲς, ποὺ ἔχουν ὄχι μόνον προσόντα γιὰ νὰ σπουδάσουν κάποια ἐπιστῆμη, ἀλλὰ ἀκόμη ἐπέδειξαν στὴν ἐργασία τους, πνεῦμα συνεργασίας καὶ σοσιαλιστικὴ συνείδηση. Γιὰ τρία χρόνια οἱ ἐκλεκτοὶ θὰ ἀμείβονται ὡσὰν νὰ ἐργάζονταν καὶ θὰ σπουδάζουν. Μετὰ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν τους θὰ ἐπανεέλθουν στὴν ἀρχικὴ τους ἐργασία γιὰ νὰ προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίες τους στὸ κοινωνικὸ σύνολο ἔχοντας περισσότερες γνώσεις ἀπ' ὅτι πρὶν.

Ἡ σύγχρονη Κίνα δὲν ἀποδίδει τὴν ἴδια βαρύτητα σ' ὅλες τὶς ἐπιστῆμες· ρίχνει, σαφῶς, τὸ κέντρο τοῦ βάρους αὐτὴν τὴν στιγμήν στὸν πολλαπλασιασμό, μ' ὅσο ταχύτερο ρυθμὸ γίνεται, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γιατρῶν καὶ τῶν τεχνικῶν τῆς βιομηχανίας. Γιὰ νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ ἐξασφαλίσει σὲ κάθε γωνιὰ αὐτῆς τῆς ἀπέραντης χώρας ἓνα, ἔστω, καὶ ὑποτυπῶδες ἐξωτερικὸ ἰατρεῖο καὶ ἓνα νοσοκομεῖο, ὥστε νὰ μὴν πεθαίνουν οἱ κάτοικοί της, κατὰ χιλιάδες, ὅπως στὸ παρελθόν, ἀπὸ ἐλλειψὴν πρώτων βοηθειῶν, δὲν χρειάζεται νὰ ἔχει σοφοὺς, ἀπὸ θεωρητικῆς πλευρᾶς, γιατροὺς· τῆς ἀρκοῦν, στὸ στάδιο αὐτό, νέοι καὶ βασικὰ πρακτικοὶ γιατροί, ποὺ οἱ γνώσεις τους μετὰ τὴν τριετὴ φοίτηση, δὲν ξεπερνοῦν σὲ μεγάλο βαθμὸ τὶς ἀντίστοιχες νοσοκόμων, καὶ ποὺ διοχετεύονται στὶς πόλεις καὶ στὴν ὑπαίθρο γιὰ νὰ ἐκτελέσουν τὴν ὑψηλὴ ἀποστολὴ τους· στὰ ἐξωτερικὰ ἰατρεῖα τῆς ὑπαίθρου ὁ κάθε γιατρὸς μαζί μὲ τοὺς βοηθοὺς του φθάνει ν' ἀνακουφίσει τὸν πόνο 60 - 70 ἀσθενῶν τὴν ἡμέρα. Τὰ ἰατρεῖα καὶ νοσοκομεῖα εἶναι, ἰδίως, στὴν ὑπαίθρο χωρὶς ἀξιώσεις καὶ συνδυάζουν τὴν παραδοσιακὴ κινεζικὴ ἰατρικὴ καὶ χειρουργικὴ, ποὺ ὀφείλεται στοὺς ξυπόλητους γιατροὺς, μὲ τὴν δυτικὴ ἰατρικὴ. Στὶς ἀλῆς τῶν νοσοκομείων σὲ μεγάλα καζάνια βράζουν τὰ βότανα, ποὺ ἀποτελοῦν τὴν πρώτη ὕλη τῶν παραδοσιακῶν κινεζικῶν φαρμάκων· ἡ ἀποτελεσματικότητά τῶν φαρμάκων αὐτῶν στὸν παρθένο ὄργανισμό τῶν Δυτικῶν εἶναι συχνὰ ἐκπληκτικὴ. Φυσικά, ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Κίνας εἶναι ἀσφαλισμένοι καὶ ἔχουν ἰατρικὴ περίθαλψη ἔναντι ἐλαχίστου ποσοστοῦ κρατήσεως ἀπὸ τὸν μισθὸ τους. Ὁ ξένος ποὺ θὰ τύχει νὰ ἀρρωστήσει στὴν Κίνα δὲν πληρώνει τὴν ἐξέτασή του ἀπὸ τοὺς γιατροὺς τοῦ νοσοκομείου, τὸ ὁποῖο ἐπισκέπτεται, ἀλλὰ μόνο τὰ φάρμακα τὰ ὁποῖα εἶναι πάμφθηνα, ἐμφανίζονται σὲ ἀπέριττη καί, γιὰ τὰ ἐπικρατοῦντα στὴν Δύση, πρωτόγονη συσκευασία καὶ ἀγοράζονται σὲ εἰδικὴ πτέρυγα τῶν νοσοκομείων. Ἐξάλλου, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ συνεχίσει μὲ ταχὺ ρυθμὸ, τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη καὶ ἐκβιομηχανιστὴ τῆς ἢ Κίνα χρειάζεται τεχνικούς, ποὺ νὰ ἔχουν τὴν ἰκανότητα νὰ μιμηθοῦν ξένα πρότυπα κεφαλαιουχικοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ μετὰ ἀπὸ σύντομο χρονικὸ διάστημα νὰ ἐπιτύχουν τὴν μαζικὴ παραγωγὴ στὸ ἐσωτερικόν. Στὸν τομέα αὐτὸν οἱ Κινέζοι, ὅπως ἄλλωστε καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτοὺς οἱ Ἰάπωνες καὶ οἱ Κορεάτες ἐπιδεικνύουν ἐξαιρετικὴς ἰκανότητες. Στὴν μεγάλη βιομηχανικὴ ἔκθεση τῆς Shangai, ἡ ὁποία στεγάζεται σὲ τεράστιο καὶ ἐπιβλητικὸ κτίριο, ὁ ἐπισκέπτης πραγματικά, δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ σκεφθεῖ προϊόντα ἐλαφρᾶς ἢ βαρεῖας βιομηχανίας, ποὺ νὰ μὴν περιλαμβάνονται στὰ ἐκθέματα· ἡ ποιότητά τους, ὅσο μπορεῖ κανεὶς νὰ κρίνει ἀπὸ μία ἐπίσκεψη δύο ὥρων, χωρὶς νὰ εἶναι εἰδικός, φαίνεται ἐξαιρετικὴ. Φυσικά, ἐντύπωση προκαλεῖ τὸ γεγονός ὅτι τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ προϊόντα αὐτὰ δὲν ἀποτελοῦν ἀντικείμενο πωλήσεως στὰ κινεζικὰ καταστήματα καὶ ὅπως εἶναι γνωστό, ἂν ἐξαιρέσει κανεὶς ὀρισμένα, δὲν ἐξάγονται καὶ στὸ ἐξωτερικόν. Π.χ. στὴν ἔκθεση αὐτῇ, μεταξύ ἄλλων, ἐπιδεικνύεται στὸν ἐπισκέπτη ἓνα θαυμάσιο μαῦρο ἐπιβατικὸ αὐτοκίνητο ἐξαθέσιο, στὸ ὁποῖο ἔχουν προσεχθεῖ μὲ σχολαστικότητα καὶ οἱ τελευταῖες λεπτομέρειες ἐμφανισεῶς του. Σὲ ὀλόκληρη, ὅμως, τὴν Κίνα συναντᾷ κανεὶς ἐλάχιστα ἐπιβατικὰ αὐτοκίνητα, τὰ περισσότερα τῶν ὁποίων εἶναι παλιὰ ρωσικὰ μοντέλλα. Ἴδιως στὶς μικρὲς πόλεις

μέ εξαίρεση τὸ Πεκίνο, ὅπου κυκλοφοροῦν σὲ πολὺ περιορισμένο ἀριθμὸ μερικὰ αὐτοκίνητα, συμβαίνει νὰ περάσει ὀλόκληρη ἡμέρα χωρὶς νὰ ἀντικρύσει κανεὶς ἄλλο αὐτοκίνητο, ἐκτὸς ἀπὸ αὐτό, ποῦ ὁ ὀργανισμὸς τουρισμοῦ τῆς Κίνας ἔχει θέσει στὴν διάθεση τοῦ ἐπισκέπτου. Θὰ πρέπει, ἀκόμη, νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἀπαγορεύεται, στοὺς Κινέζους, ἡ ἀπόκτηση αὐτοκινήτου καὶ τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τοὺς ἄλλοδαπούς, ἐκτὸς τῶν διπλωματῶν, οἱ ὁποῖοι μένουν στὴν Κίνα γιὰ δουλειές. Διερωτᾶται, λοιπόν, ὁ ἐπισκέπτης, γιὰ ποῖο σκοπὸ παράγονται αὐτοκίνητα, καὶ μάλιστα τόσο πολυτελεῖ, σ' αὐτὸν τὸν τόπο. Ἡ παραδοσιακὴ ἐξέλιξις, παραγωγὴ μεταξωτῶν ὑφασμάτων, ἡ ὁποία ἀντιπροσωπεύει σὲ ὀρισμένες περιοχὲς μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ σημαντικὲς δραστηριότητες προορίζεται σχεδὸν ἀποκλειστικὰ γιὰ τοὺς τουρίστες καὶ γιὰ ἐξαγωγή σὲ ὀλόκληρη τὴν ὑφήλιον. Ἐὰν καὶ οἱ τιμὲς τοὺς εἶναι ἀπίστευτα χαμηλὲς κατὰ μέσο ὄρο ἕνα δολ. Η.Π.Α τὸ μέτρο καὶ ἡ ποιότητα ἐξαιρετικὴ, δὲν βλέπει κανεὶς πούθενά καὶ σὲ καμμιά ἐκδήλωσις τὶς Κινέζες νὰ τὰ φοροῦν.

Ἡ ἀπόλυτη ὁμοιομορφία στὸ ντύσιμο, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἡ παντελεῖς ἔλλειψις ἰδιωτικῶν αὐτοκινήτων, ἡ κατασκευὴ κοσμημάτων ἀποκλειστικὰ γιὰ τοὺς ξένους καὶ γιὰ ἐξαγωγή, ἡ ἀπέριττη καὶ ἐπαγγελματικὴ ἐμφάνισις τῶν ἐστιατορίων, τὰ ὁποῖα ἐξυπηρετοῦν ἀπλὰ καὶ μόνο τὸν προορισμὸ τοὺς καὶ δὲν εἶναι, συγχρόνως, καὶ τόπος ἀναψυχῆς, ἀλλὰ συχνὰ τόπος συναντήσεως γιὰ τὴν συζήτησι καὶ ἐπίλυσις συγκεκριμένων θεμάτων, ἡ ἐντατικὴ ἐργασία ὄλων καὶ ὁ περιορισμένος ἀριθμὸς τῶν δυνατοτήτων διασκεδάσεως δίνουν, ἀπὸ τὶς πρῶτες ἡμέρες τῆς ἐπισκέψεως στὴν Κίνα, τὴν ἐντύπωσι τῆς ἀταξικῆς κοινωνίας. Στὴν παρατήρησι αὐτὴ θὰ πρέπει, βέβαια νὰ προστεθεῖ καὶ ἡ συστηματικὴ ἔλλειψις ὁποιασδήποτε διακρίσεως μεταξὺ μορφωμένης καὶ ἀμόρφωτης ἐργασίας: ὅλοι ὑποχρεωτικὰ πρέπει νὰ ἐργασθοῦν σὲ ἐργοστάσια ἢ σὲ γεωργικὴ ἀπασχόλησι ἐπὶ δύο χρόνια μετὰ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν τοὺς· ὅλοι ὅσοι ἐργάζονται, μονίμως, στὶς πόλεις, ὑποχρεώνονται, κάθε τρία χρόνια, νὰ δουλέψουν ἐπὶ ἕξ μῆνες στὴν ὑπαιθρο· ἐξέλιξις ἐργοστάσια καὶ στὶς γεωργικὲς ἐκμεταλλεύσεις, ὅσοι ἀνήκουν στὴν ἐπαναστατικὴ ἐπιτροπὴ καὶ ἡ κύρια ἀπασχόλησί τοὺς εἶναι ὀργανωτικὴ καὶ διοικητικὴ εἶναι, ἐντούτοις, ὑποχρεωμένοι νὰ ἐργασθοῦν δύο ὀλόκληρες ἡμέρες ὡς ἀπλοὶ ἐργάτες.

Βασικά, θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ παρατηρήσει ὅτι οἱ Κινέζοι δείχνουν, γενικὰ, εὐχαριστημένοι μὲ τὰ ὅσα ἔχουν καὶ μὲ τὰ ὅσα ἐπέτυχαν καὶ ἀδιαφοροῦν γιὰ τὸν Δυτικὸν τρόπο ζωῆς, τὸν ὁποῖο ἡ ἐκπαίδευσις ποῦ ἔλαβαν χαρακτηρίζει ὡς παρηκμασμένο. Φαίνονται ὑπερήφανοι μὲ τὸ νὰ μὴν ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἐξωτερικὴ τους ἐμφάνισι καὶ δίνουν τὴν ἐντύπωσι τῆς σχολαστικῆς ἀποφυγῆς ὁποιοῦδήποτε διακριτικοῦ γνωρίσματος στὴν ἐμφάνισί τοὺς. Παρόλα αὐτά, ὁ ἐπισκέπτης τῆς Κίνας δὲν θὰ μπορούσε, εὐκολα, νὰ ἐρμηνεύσει τὰ αἰσθήματα τῶν Κινέζων, οἱ ὁποῖοι αὐτόματα τὸν περικυκλώνουν ὅταν μπαίνει νὰ ψωνίσει κάτι στὰ πολυσύχναστα μαγαζιά, οὔτε ἀκόμη ὅταν στὰ διάφορα μουσεῖα ὁ ξεναγὸς του, μιλῶντας κινέζικα, ἀνοίγει ἀποφασιστικὰ, διάδρομο ἀνάμεσα στὸ πλῆθος, γιὰ νὰ τὸν ὀδη-

γήσει εκεί απ' όπου θα μπορέσει να απολαύσει καλύτερα τους αμύθητους θησαυρούς της παλιᾶς Κίνας. Τὰ ανέκφραστα πρόσωπα, γύρω του, πού ὄμως τὸν κοιτάζουν μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον, δὲν φανερώνουν οὔτε περιφρόνηση, οὔτε θαυμασμό· φανερώνουν, ὄμως, ὅπωςδήποτε κάποια περιέργεια γιὰ ἕναν τρόπο ζωῆς ἐντελῶς διαφορετικὸ ἀπὸ τὸν δικό τους. Καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλει ὁ ἐπισκέπτης τῆς Κίνας διερωτᾶται ποιὲς μπορεῖ νὰ εἶναι οἱ μελλοντικὲς συνέπειες τῆς ἐντάσεως τῆς τουριστικῆς βιομηχανίας, ἡ ὁποία πρόσφατα ἄρχισε νὰ ἐπιδιώκεται στὴν Κίνα.

Ἡ μόνη, ἴσως, ἐμφανῆς ἀνισότητά πού ὁ ἐπισκέπτης σὲ μιὰ σύντομη ἐπίσκεψή του στὴν Κίνα ἔχει τὴν εὐκαιρία νὰ διαπιστώσει, εἶναι αὐτὴ ἀνάμεσα στὰ ἀεροπλάνα, πού πετοῦν σὲ σχετικὰ μικρὲς διαδρομὲς καὶ σὲ αὐτὰ πού πραγματοποιοῦν μεγαλύτερες ἀποστάσεις. Στὰ πρῶτα, ἔχει κανεὶς τὸ αἶσθημα ὅτι διακινδυνεύει τὴν ζωὴ του. Πρόκειται γιὰ ἀρχαῖα ρωσικὰ ἀεροσκάφη, τὰ ὁποία πετοῦν πολὺ χαμηλά, εἶναι μικροσκοπικά, δὲν διαθέτουν ἐξοδὸ κινδύνου καὶ ἀπὸ τίς θέσεις λείπουν οἱ ζῶνες ἀσφαλείας, κανεὶς τῆς ὑπηρεσίας, μέσα σ' αὐτά, ἀλλὰ καὶ οὔτε ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, εἶναι σὲ θέση νὰ καταλάβει ἢ νὰ ἀρθρώσει μιὰ λέξη σὲ ὁποιαδήποτε εὐρωπαϊκὴ γλώσσα καί, φυσικά, δὲν γίνεται καμμιά πληροφόρηση τῶν ἐπιβατῶν γιὰ τὰ μέτρα πού θὰ πρέπει νὰ λάβουν σὲ περίπτωσιν ἀτυχήματος. Σὲ ὅλα αὐτὰ θὰ πρέπει νὰ προστεθεῖ καὶ ὁ τρόμος τοῦ ξένου, ὁ ὁποῖος γιὰ πρώτη φορὰ ταξιδεύει μὲ τὰ ἀεροπλάνα αὐτά, ὅταν, λίγο μετὰ τὴν ἀπογειώσιν, ὁ χῶρος τῶν ἐπιβατῶν, πλημμυρίζει ἀπὸ πυκνοὺς καπνοὺς· ἀργότερα, βέβαια, πληροφορεῖται ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τοῦ Air - Conditioning. Ἀντίθετα, γιὰ μεγαλύτερες ἀποστάσεις τὰ ἀεροπλάνα πού χρησιμοποιοῦνται στὴν Κίνα εἶναι σχεδὸν κανονικά.

II. Ὑποθέσεις

Ἡ Κίνα εἶναι, ὅπωςδήποτε, ἡ οἰκονομία, ἡ ὁποία περισσότερο ἀπὸ ὁποιαδήποτε ἄλλη μπορεῖ νὰ ἐπαληθεύσει τὴν γνωστὴ θεωρία, γιὰ τὴν ἔναρξιν τῆς οἰκονομικῆς ἀπογειώσεως, χάρις στὴν ἐμφάνισιν ἑνὸς ἀρχηγοῦ μὲ ἀξιόλογη προσωπικότητα. Ἡ σύγχρονη Κίνα εἶναι, ἀναμφισβήτητα, τὸ ἔργο ὀλόκληρης τῆς ζωῆς τοῦ Mao Tse - Tung. Ἡ προσωπικότητά αὐτοῦ τοῦ Κινέζου ἡγέτη εἶναι, ἴσως ἡ πιὸ ἐνδιαφέρουσα καὶ ἐπιβλητικὴ τοῦ 20οῦ αἰῶνα σὲ ὅλο τὸν κόσμον. Κι αὐτό, γιατί ὁ Μάο δὲν περιορίστηκε, ἀπλῶς, στὸ νὰ ὀργανώσει καὶ νὰ ἐπιβάλλει τὴν ἐπανάστασιν στὴν χώρα του, ἀλλὰ κατόρθωσε, στὴ συνέχεια νὰ ἐνώσει τὸν πολυπληθέστερο καὶ πιὸ διασπασμένον λαὸ τῆς ὑψηλίου, ὁ ὁποῖος, ὑπὸ τὴν καθοδήγησίν του, ἀγωνίστηκε μὲ μιὰ πνοὴ γιὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν καὶ τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξιν τῆς Κίνας.

Ἡ πρώτη ἐντύπωσιν τοῦ Εὐρωπαίου, ὅταν διαβάσει τοὺς λόγους τοῦ Μάο πρὸς τὸν λαὸ τῆς Κίνας, οἱ ὁποῖοι δωρεάν τοῦ προσφέρονται σὲ ὅλες τίς γλώσσες, εἶναι ὅτι πρόκειται γιὰ ἀπλοῖκά νοήματα, πού ἀποβλέπουν, κυρίως, σὲ εὐκολὴν παραγάνδα. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρω «τὸν χάρτινον τίγρη», ὁ ὁποῖος σαρκώνει τίς

Η.Π.Α., όπως και την συχνά επαναλαμβανόμενη πρόταση του Μάο, κάθε φορά που ήθελε να υπογραμμίσει την παρακμή της Δύσεως και την άνοδο της Κίνας «ας μην ξεχνούμε ότι ο ήλιος ανατέλλει στην Ανατολή και δύει στην Δύση», ή ακόμη μετά την διατάραξη των σχέσεων Ρωσίας και Κίνας ο χαρακτηρισμός της πρώτης ως «καπιταλιστικού και ιμπεριαλιστικού γουρουνιού».

Η πρώτη, όμως, αυτή εντύπωση είναι έντελως λανθασμένη. Γιατί, ο προσεκτικός αναγνώστης θ' ανακαλύψει ανάμεσα στις γραμμές των όσων έγραψε ο Μάο ένα πνεύμα αφάνταστα διοργανωτικό, που δεν άρκέστηκε στην χάραξη των γενικών κατευθυντηρίων γραμμών της πολιτικής του, αλλά προέβλεψε και κατέστρωσε, με τελειότητα, και την τελευταία λεπτομέρεια εφαρμογής του σχεδίου του. Έχοντας βαθειά γνώση της ψυχολογίας και των δραματισμών του λαού του κατόρθωσε να αποφύγει την διάπραξη σημαντικών σφαλμάτων, που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο την εκπλήρωση των σκοπών του και έπετυχε, σχεδόν από την αρχή, που ανέλαβε την εξουσία να κερδίσει την εμπιστοσύνη του.

Παρόλον ότι πρόκειται για ένα έργο, εξαιρετικά δύσκολο, θα προσπαθήσω έντοτοις να σκιαγραφήσω τα σημεία εκείνα της πολιτικής του Μάο, τα όποια, κατά την γνώμη μου, υπήρξαν αποφασιστικά στην εξέλιξη της Κίνας μετά την επανάσταση.

Το πρώτο και ίσως και το περισσότερο σημαντικό αναφέρεται ως σκέψη του Μάο σε κάποιο λόγο του, στην περίοδο που έκανε αγώνες για να επιτύχει την επανάσταση: «αυτός που θα έχει λύσει το αγροτικό πρόβλημα της Κίνας θα έχει κερδίσει τους αγρότες και όποιος κερδίσει τους αγρότες θα έχει κατακτήσει την Κίνα». Η κατάσταση των αγροτών στην παραδοσιακή Κίνα και κάτω από το φεουδαρχικό σύστημα ήταν τέτοια, ώστε οποιαδήποτε μετέπειτα προσπάθεια για βελτίωση ήταν, εκ των πραγμάτων βέβαιο ότι θα είχε γρήγορα και θεαματικά αποτελέσματα. Έστω κι' αν τα επίσημα στοιχεία είναι, κάπως, διογκωμένα, δηλαδή το 10% των αγροτών που ανήκαν στην κατηγορία των πλουσίων γαιοκτημόνων κατήχαν το 70 - 80% των γαιών, ενώ το υπόλοιπο 90% του αγροτικού πληθυσμού έπρεπε να επιβιώσει με το 20 - 30% των γαιών, τα προβλήματα όπωσδήποτε, στον τομέα αυτόν ήταν τεράστια και επί αιώνες παρέμειναν αλυτα.

Ο Μάο όχι μόνον ξεκίνησε την επανάσταση ως, κατά βάση, αγροτική αλλά και ως σήμερα ή οικονομική πολιτική της Κίνας αναγνωρίζει ότι ή γεωργία αποτελεί το θεμέλιο της εθνικής οικονομίας. Το χαρακτηριστικό αυτό της Κινεζικής οικονομίας μετά την επανάσταση, την διαχωρίζει σαφώς από τις υπόλοιπες σοσιαλιστικές οικονομίες στις όποιες, όπως είναι γνωστό, δόθηκε πρωταρχική σπουδαιότητα στην ανάπτυξη της βιομηχανίας και μερικώς παραμελήθηκε ή γεωργία. Ακόμη, στο χαρακτηριστικό αυτό οφείλεται και ή έλλειψη βασικών προβλημάτων στην εξέλιξη της οικονομίας της Κίνας, ή όποια κατόρθωσε να διαθρέψει, αν όχι άνετα, όπωσδήποτε όμως, άνεκτά τον πληθυσμό των 800 εκατ. της. Αποτέλεσμα της εξαιρετικά καλής οργάνωσης της γεωργικής παραγωγής είναι και το ότι, στην Κίνα δεν παρατηρούνται έλλείψεις βασικών ειδών διατροφής και δεν παρατηρούνται ούρες στά καταστήματα. Για πολλά βασικά γεωργικά προϊόντα

ἔχουν ἐποπτευθεῖ τρεῖς ἐσοδεῖες τὸν χρόνο. Ἐφόσον ὁ Μάο, μὲ τὴν ἐπανάσταση, ἱκανοποίησε τὸ 90% περίπου τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κίνας, τὸ ὁποῖο ἀπέκτησε τὴν δική του γῆ καὶ οἱ βιοτικές του συνθήκες βελτιώθηκαν, οὐσιαστικά, σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα, ἦταν ἐπόμενο νὰ ἀκολουθήσουν, χωρὶς ἀντίδραση, τὶς μετέπειτα κατευθυντήριες γραμμὲς τοῦ ἡγέτου τους. Ἡ γῆ δὲν κρατικοποιήθηκε, ἀμέσως, ἀλλὰ ἄρχισε νὰ ἐφαρμόζεται, ἐντατικά, ἓνα πρόγραμμα μηχανοποιήσεως τῆς γεωργίας ὅπως καὶ ἡ ὀργάνωση τῶν ἀγροτῶν σὲ συνεταιρισμοὺς καὶ ἀργότερα σὲ μπριγκάντες πού ἐνίσχυσε τὸ πνεῦμα τῆς συνεργασίας. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας, πού ἀποτελεῖ τὸν ἡγετικὸ τομέα τῆς οἰκονομίας τῆς Κίνας βασίσθηκε στὴν γεωργικὴ ἀνάπτυξη, ἡ ὁποία ἦταν προοδευτικὰ σὲ θέση νὰ χρηματοδοτεῖ ἐλαφρῆς γεωργικῆς βιομηχανίας, σὲ κάθε περιοχῇ, καὶ ἔτσι νὰ ἐπιτυγχάνει αὐτάρκεια τῶν ἀναγκῶν της. Μὲ τὸ σύστημα αὐτὸ μπόρεσε νὰ διατηρηθεῖ, ὡς σήμερα τὸ 80% τῆς συνολικῆς ἀπασχολήσεως στὴν ὑπαιθρο καὶ νὰ ἀποφευχθεῖ ἡ ἀνεργία. Ἐξάλλου, μὲ τὸ σύστημα αὐτὸ ἐπετεύχθη καὶ ὁ ἐκσυγχρονισμὸς τῶν καλλιεργειῶν, ἀπὸ δὲ τὸ 1971 ἡ Κίνα εἶναι αὐτάρκης στὰ βασικὰ γεωργικὰ προϊόντα. Θὰ πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι στὸ ἐπίπεδο κάθε συνεταιρισμοῦ λειτουργοῦν ὁμάδες, μὲ ἀντιπροσώπους τῆς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κόμματος, οἱ ὁποῖες ὀργανώνουν καὶ ἐκσυγχρονίζουν τὶς μεθόδους καλλιεργείας, ὄχι ἐπιβάλλοντας στοὺς ἀγρότες τὴν νέα τεχνολογία, ἀλλὰ πείθοντάς τους ὅτι τὸ συμφέρον τους ἀπαιτεῖ αὐτὲς τὶς μεταβολές. Τὸ κύτταρο τοῦ γεωργικοῦ συνεταιρισμοῦ τὸ ὁποῖο ἀνήκει στὴν μπριγκάντα καὶ ἡ μπριγκάντα στὸν συνεταιρισμὸ εἶναι ἡ ὁμάδα· αὐτὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ 12 οἰκογένειες, κατὰ μέσο ὄρο, ἐνῶ 50 περίπου ὁμάδες ἀποτελοῦν μιὰ μπριγκάντα. Οἱ ἀποφάσεις γιὰ τὴν γεωργικὴ παραγωγή καὶ τὴν μέθοδο καλλιεργείας λαμβάνονται ἀπὸ τὴν ὁμάδα, ἀφοῦ ὁμως ἔχει προηγηθεῖ ἡ πλήρης κατατόπισή τους γιὰ τὰ πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματα τῆς κάθε ἐναλλακτικῆς λύσεως. Ἡ ἰδιοκτησία τῶν μέσων παραγωγῆς ἀναγνωρίζεται, ἐπίσης σὲ τρία ἐπίπεδα, δηλαδὴ τοῦ συνεταιρισμοῦ, τῆς μπριγκάντας καὶ τῆς ὁμάδας. Ἡ ὁμάδα ἀναγνωρίζεται ὡς λογιστικὴ μονάδα, ἐνῶ ὑπάρχει χωριστὴ διοίκηση καὶ στὰ τρία ἐπίπεδα. Στὸν κάθε ἀγρότη ἡ ἀμοιβὴ καθορίζεται ἀνάλογα μὲ τὴν ἐργασία του. Καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ ἀποκέντρωση στὸν τομέα λήψεως ἀποφάσεων διαφοροποιεῖ τὴν σύγχρονη Κίνα ἀπὸ τὶς ὑπόλοιπες σοσιαλιστικῆς οἰκονομίες, ἐξασφαλίζοντας τὶς βασικὲς προϋποθέσεις ὁμαλῶν καὶ προγραμματισμένων ἐξελίξεων. Ἡ ὁμάδα ὑποχρεοῦται νὰ πωλήσει στὸ κράτος μιὰ ποσότητα τῆς παραγωγῆς της, ἡ ὁποία ἐκ τῶν προτέρων εἶναι γνωστὴ καὶ καθορίζεται μὲ κριτήρια, πού γίνονται ἀποδεκτὰ ἀπὸ αὐτήν. Ἄν ἡ γεωργικὴ παραγωγή ξεπεράσει αὐτὴν τὴν ποσότητα τὸ ἐπιπλέον θὰ ἀνήκει στὴν ὁμάδα. Ἐτσι, δημιουργοῦνται κίνητρα στοὺς ἀγρότες, γιὰ νὰ αὐξήσουν τὴν παραγωγή τους. Ἡ μέθοδος Tachai, ὅσο κι ἂν φαίνεται ἀπλοϊκὴ, ἐντούτοις, ἔχει ἰσχυρὴ ψυχολογικὴ βάση ἰδίως ὅταν συνδυάζεται, ὅπως στὴν περίπτωση τῆς Κίνας, μ' ἓνα πλέγμα συμπληρωματικῶν μεθόδων ἀφυπνίσεως τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τοῦ ἐθνικισμοῦ. Ἡ μέθοδος αὐτὴ εἶναι ψυχολογικὴ καὶ βασίζεται στὴν πειθῶ ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἐμπόδια ἀνυπερβλήτα γιὰ τοὺς Κινέζους, ἂν ἔχουν ἀποφασίσει νὰ προχωρήσουν πρὸς τὰ ἐμπρὸς κι ὅτι ὑπάρχουν τρόποι

για να μετακινηθούν ακόμη και βουνά. Έτσι, καταβάλλεται ή μεγαλύτερη, πάντοτε, δυνατή προσπάθεια για την πραγματοποίηση του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος. Η μέθοδος Tachai συνδυάζεται με την απασχόληση ηλικιωμένων, σε μεγάλη κλίμακα, οι οποίοι έχουν ως καθήκον να διαφωτίζουν τους νεότερους για τις συνθήκες, οι οποίες επικρατούσαν πριν από την επανάσταση, στην Κίνα, όπως και για τα θαύματα που έγιναν από τότε με πολύ πενιχρά μέσα. Κατά τον Μάο, η συνεχής διατήρηση της αναμνήσεως του παρελθόντος είναι στοιχείο απαραίτητο για την σταθεροποίηση του σοσιαλισμού και την συνέχιση της ταχείας οικονομικής αναπτύξεως της Κίνας.

Η κρατικοποίηση, εξάλλου, της γης προχωρεί στην Κίνα με πολύ βραδύ ρυθμό και προς το παρόν γίνεται δεκτή κάποια μορφή ήμι-σοσιαλισμού στην γεωργία. Αυτό εξηγείται από την επιθυμία του Μάο να μη πιέσει καταστάσεις πριν ωριμάσει η σοσιαλιστική συνείδηση των αγροτών, ώστε να αποφευχθούν αντιδράσεις.

Το καθεστώς του Μάο ανήγαγε σε έθνικη αρετή την λιτότητα σε συνδυασμό με την διατήρηση επαναστατικής συνειδήσεως, παρόλον ότι η επανάσταση ανήκει ήδη στο μακρινό παρελθόν. Οι Κινέζοι θέλοντας να μιμηθούν τον ήγέτη τους δέχθηκαν αδιαμαρτύρητα τη στροφή της παραγωγής προς τα απόλυτως απαραίτητα αγαθά και περιώρησαν στο ελάχιστο τον αριθμό των αναγκών τους. Η απόλυτη αυτή ισοπέδωση δεν φαίνεται, προς το παρόν, να τους ενοχλεί και όπωςδήποτε ήταν αναγκαστική για τις συνθήκες της Κίνας. Ακόμη, ο Μάο κατόρθωσε να δώσει αυτοπεποίθηση και αισθήματα υπεροχής στον λαό του, ο οποίος πιστεύει ότι είναι το κέντρο της γης. Μετά από αιώνες κατατρεγμού, η ικανοποίηση των Κινέζων να είναι κύριοι στον τόπο τους μπορεί, απόλυτα να δικαιολογήσει την αυταπάρνησή τους και την αποδοχή οποιασδήποτε θυσίας τους ζητηθεί από αυτόν που τους εξασφάλισε ελευθερία και αξιοπρέπεια.

Στον τομέα της βιομηχανίας τα μέσα παραγωγής ανήκουν στον λαό. Σε αντίθεση με ό,τι συνέβη στις σοσιαλιστικές οικονομίες της ανατολικής Ευρώπης, στην Κίνα η βιομηχανική ανάπτυξη δεν έριξε το βάρος στην βαρεία βιομηχανία. Η τελευταία άρχισε, με την προσπάθεια αύξησεως της παραγωγής βασικών βιομηχανικών προϊόντων, όπως σιδήρου, ατσαλιού, Tracteurs, χημικών προϊόντων, κ.ά., τα οποία θα μπορούσαν παράλληλα να ενισχύσουν την ανάπτυξη της ελαφράς βιομηχανίας και της γεωργίας. Με το υπόδειγμα αυτό αναπτύξεως της βιομηχανίας δεν παρουσιάστηκαν προβλήματα τεχνολογικής ανεργίας. Φυσικά, ήταν πολύ σπουδαίο για την οικονομία της Κίνας το ότι από το 1963 ήταν αυτόρκτης σε πετρέλαιο. Το 1973 η παραγωγή πετρελαίου ήταν τέσσερις φορές μεγαλύτερη σε σύγκριση με αυτήν του 1965. Η αύξηση της παραγωγικότητας στην βιομηχανία οφείλεται, πρωταρχικά, στην ταχεία εφαρμογή της τεχνικής προόδου, η οποία εισάγεται από την Δύση, αλλά ακόμη και στα ψυχολογικά κίνητρα, τα οποία βασίζονται στην συνεχή βελτίωση των σχέσεων των εργαζομένων, όπως και στην δημιουργία της πεποιθήσεως στους εργαζομένους ότι ή

παραγωγικότητά τους πρέπει, αναγκαστικά, να ξεπεράσει την αντίστοιχη των καπιταλιστικῶν οικονομιῶν. Ἡ ανταμοιβή τῶν ἐργατῶν, οἱ ὅποιοι ξεπερνοῦν σὲ παραγωγικότητα τὸ πρόγραμμα, δὲν εἶναι ὑλική καὶ μὲ δυτικά κριτήρια θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηριθεῖ ὡς ἀρκετὰ ἀφελής. Στὰ ἐργοστάσια ὑπάρχουν στὸν τοῖχο πίνακες, πού, δίπλα στὰ ὀνόματα τῶν πιδ παραγωγικῶν ἐργατῶν ἔχουν ζωγραφισμένο ἓνα ἄλογο κούρσας ἢ ἓνα ἀστέρι· καὶ μιὰ φορὰ τὸν μῆνα οἱ πιδ παραγωγικοὶ ἐργάτες τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν μονάδων μιᾶς πόλεως κάνουν διαδήλωση στοὺς δρόμους μὲ ἄρματα καὶ στολές, πού θυμίζουν τὸ δικό μας καρναβάλι. Ἀφελής ὅπωςδήποτε μέθοδος, ἀλλά, ἂν κρίνει κανεὶς ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα, πάρα πολὺ ἀποδοτική. Καὶ ἴσως, οἱ μέθοδοι αὐτὲς εἶναι ἐνδεδειγμένες γιὰ λαό, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση ὡς τὸν θάνατο τοῦ Μάο, δὲν ἀσχολήθηκε μὲ τὴν πολιτικὴ ὄχι γιατί δὲν μπορούσε, ἀλλὰ γιατί ἡ μορφή τοῦ ἡγέτου του τὸν ἱκανοποιούσε ἀπόλυτα. Ὅλα τὰ συσσωρευμένα καὶ ἐπὶ τόσους αἰῶνες ἄλυτα προβλήματα τῶν Κινέζων ἀπτόμα συνοψίσθησαν σὲ ἓνα καὶ μοναδικό: «μὲ ποῖο τρόπο θὰ μπορούσε νὰ ἀυξηθεῖ ἡ παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας». Ὅλα τὰ ὑπόλοιπα προβλήματα δὲν ἀπασχόλησαν τοὺς Κινέζους γιατί τὰ εἶχαν ἐν λευκῷ, ἐμπιστευθεῖ στὸν ἡγέτη τους.

Στὸ ἐξωτερικὸ ἡ Κίνα ἐδειχνε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ δείχνει ἓνα πρόσωπο εἰρηνευτικὸ καὶ διατεθειμένο νὰ συνάψει φιλία μὲ ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς. Πρὸς τὸ παρὸν τουλάχιστον εἶναι, ἐμπράκτως, ἐναντίον, κάθε ἱμπεριαλιστικῆς τάσεως, ἂν καὶ μετὰ τὴν διατάραξη τῶν σχέσεών της μὲ τὴν Ρωσία, ὁ φόβος της γι' αὐτὴν, τὴν κάνει νὰ ἀκολουθεῖ πολιτικὴ κινδυνολογίας στὴ Δύση μὲ ἐπίκεντρο τὶς Η.Π.Α., τονίζοντας μὲ κάθε εὐκαιρία τὴν ἀνάγκη ἐτοιμότητος τῆς Δύσεως σὲ ἐνδεχόμενες ἐπεκτατικὲς βλέψεις τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. Ἡ Κίνα ἔχει ἐμπορικὲς σχέσεις μὲ περισσότερο ἀπὸ 50 χῶρες τῆς ἀλλοδαπῆς.

Οἱ σχέσεις τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Κίνας μὲ τὴν Φορμόζα εἶναι κάκιστες, ἂν καὶ ἐνισχύεται, μὲ κάθε τρόπο, ἡ πεποίθησις στὸ λαὸ ὅτι σύντομα ἡ τελευταία θὰ προσαρτισθεῖ στὴν πρώτη. Οἱ οικονομικὲς συνθήκες στὴν Φορμόζα, ἡ ὁποία ἔχει κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα 800 δολ. Η.Π.Α. περίπου, ἐναντι τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Κίνας, ὅπου αὐτό, σύμφωνα μὲ ἐκτιμήσεις διαφόρων διεθνῶν ὀργανισμῶν δὲν ξεπερνᾷ τὰ 300 δολ., εἶναι φυσικὰ πολὺ καλύτερες. Ὅμως, ἀντικειμενικὲς συγκρίσεις στὸν τομέα αὐτὸν ἀποκλείονται, πρῶτον, διότι ὁ πληθυσμὸς τῆς Φορμόζας εἶναι ἓνα ἀπειροελάχιστο κλάσμα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Κίνας, δεύτερον, γιατί ἡ Φορμόζα δέχθηκε πολὺ οὐσιαστικὴ βοήθεια ἀπὸ τὶς Η.Π.Α. καὶ τρίτον γιατί ἐνῶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Κίνας προσανατολίσθηκε, κυρίως, πρὸς τὴν ἐπίτευξη αὐτάρκειας, ἡ ἀνάπτυξις τῆς Φορμόζας βασίσθηκε, κυρίως, στὶς ἐξαγωγές της.

Ἡ σταθερότητα τῶν τιμῶν στὴν Κίνα ἐξασφαλίζεται, κυρίως, χάρις στὴν ἀπόφασις τῆς Κυβερνήσεως νὰ μὴν καταφεύγει σὲ δανεισμό ἀπὸ τὴν Ἐκδοτικὴ Τράπεζα, ὅπως ἐπίσης καὶ χάρις στὴν συνδυασμένη νομισματικὴ καὶ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖται. Ἡ συναλλαγὴ καὶ κατοχὴ ἀλλοδαπῶν μέσων πληρωμῆς εἶναι παράνομη. Ὅλο τὸ συνάλλαγμα πρέπει νὰ προσφέρεται

στην έκδοτική Τράπεζα, ή όποια και νομιμοποιείται νά προβαίνει σέ αγοραπωλησίες συναλλάγματος. Προκειμένου νά ενισχύεται ή οικονομική δραστηριότητα, οί διάφοροι όργανισμοί, τά σχολεία, τά νοσηλευτικά ιδρύματα κ.λπ. υποχρεούνται νά καταθέτουν στην Τράπεζα τά διαθέσιμά τους και νά κρατούν μόνον όσα είναι απαραίτητα για τήν αντιμετώπιση τών τρεχουσών υποχρεώσεών τους. Ήξάλλου, οί όροι έμπορίου μεταξύ βιομηχανικών και γεωργικών προϊόντων, βελτιώνονται συνεχώς, μετά τò 1950 :

— χάρη στη μείωση τών τιμών τών γεωργικών μηχανημάτων, φαρμάκων και λιπασμάτων, πού αγοράζονται από τούς αγρότες,

— χάρη στην παράλληλη αύξηση, κατά 100% τών τιμών τών γεωργικών προϊόντων, πού αγοράζονται από τò κράτος.

Θά μπορούσαμε λοιπόν νά υποστηρίξουμε ότι τò υπόδειγμα βάσει τού όποιου άρχισε ή Κίνα τήν προσπάθεια οικονομικής της ανάπτυξεως έχει τά ακόλουθα κύρια χαρακτηριστικά.

1) Ή προσπάθεια ανάπτυξεως τού γεωργικού τομέως περιέλαβε από τήν αρχή και όλες εκείνες τίς διαρθρωτικές μεταβολές, οί όποιες ήταν απαραίτητες για τήν βελτίωση τού βιοτικού επίπεδου τών αγροτών. Έτσι, ό αγροτικός τομέας δέν χρησιμοποιήθηκε, όπως στην Ρωσία και άλλου, για νά χρηματοδοτήσει τήν βιομηχανική ανάπτυξη, αλλά αντίθετα ή ίδρυση τών πρώτων βιοτεχνικών και βιομηχανικών επιχειρήσεων αποφασίσθηκε προκειμένου νά βοηθηθεί ή έκμηχάνιση τής γεωργίας και νά πραγματοποιηθούν, εκεί, ύψηλότεροι ρυθμοί παραγωγικότητας. Τò εξαιρετικά χαμηλό βιοτικό επίπεδο τών αγροτών, πριν από τήν Έπανάσταση επέβαλε, θά μπορούσαμε νά πούμε, αυτό τò υπόδειγμα οικονομικής ανάπτυξεως, όπως, επίσης, είναι πιθανόν νά υποθεθεί ότι οί Κινέζοι προσπάθησαν νά αποφυγουν τά σφάλματα τών Ρώσων, μεγάλο τμήμα τών όποιων όφείλεται στην παραμέληση τής γεωργίας. Ήξάλλου, ή επιδίωξη τής αυτάρκειας και ή άδιαφορία, τουλάχιστον στην αρχή, για τò έξωτερικό έμπόριο μπορεί νά δικαιολογηθεί άφ' ενός μèn από τήν τεράστια έκταση, τήν όποια κατέχει ή Κίνα και ή όποια είναι σέ θέση νά παράγει σχεδόν ότιδήποτε και άφ' έτέρου από τò πολύ χαμηλό βιοτικό επίπεδο τò όποιο αυτόματα περιορίζει τόν αριθμό τών αναγκών και έτσι δέν ένθαρρύνεται ή ανταλλαγή. Ή πρώτη σκέψη τών επαναστατών ήταν νά εξασφαλίσουν ένα κατώτατο όριο συντηρήσεως σέ όλους τούς κατοίκους τής Κίνας κι' ό πò άπλòς και γρήγορος τρόπος για νά τò επιτύχουν ήταν νά στραφούν πρòς τήν γεωργία. Μè τόν τρόπο αυτό οί προγραμματιστές δέν ήταν υποχρεωμένοι νά δημιουργήσουν έσπευσμένως άπασχόληση, για εκατομμύρια ανθρώπους, άφου αυτοί και μετά τήν επανάσταση παρέμειναν στην ύπαιθρο. Συγχρόνως γνώριζαν ότι ή προσφορά έργατικού δυναμικού θά ήταν άπεριόριστα έλαστική για μεγάλο χρονικό διάστημα και έτσι ή ανάπτυξη τής βιομηχανίας θά μπορούσε νά πραγματοποιηθεί με χαμηλό κόστος.

2) Όταν άρχισε ή έκβιομηχάνιση, ή Κίνα δέν ήταν αναγκασμένη νά αναζητήσει ξένες αγορές για τά προϊόντα της. Γιατί, εκτός τού ότι ή βιομηχανία

ἀπέβλεπε, κυρίως, στο να ἐξυπηρετήσει τις ὀλοένα αὐξανόμενες ἀνάγκες τοῦ ἀγροτικοῦ τομέως, ἡ ἐξασφάλιση βιοτικοῦ ἐπιπέδου στους ἀγρότες, ἀναλόγου μὲ αὐτὸ τῶν ἐργαζομένων στους ἄλλους τομεῖς παραγωγῆς, καθιέρωνε μιὰ ἐξαιρετικὰ ἀνεπτυγμένη ἀγορὰ γιὰ τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα τῆς Κίνας. Ἔτσι οἱ τομεῖς ποὺ ἀναπτύχθηκαν στὴ βιομηχανία ἦταν, βασικά, οἱ τομεῖς ποὺ παρήχαν τὰ μέσα γιὰ συνέχιση τῆς ἀναπτύξεως τοῦ γεωργικοῦ τομέως, ὅπως καὶ οἱ τομεῖς ποὺ ἔπρεπε νὰ ἀνταποκριθοῦν στὶς ἀνάγκες τοῦ ἐργαζόμενου πληθυσμοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο ἦταν ἴσο μὲ τὸ κατώτατο ὄριο συντηρήσεως.

3) Ἀποφεύγοντας τὴν συγκέντρωση, ἡ ὁποία στὴν περίπτωση τῆς ἀχανοῦς Κίνας, θὰ μπορούσε νὰ ἔχει καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς διακινήσεως τῶν προϊόντων καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τους σὲ ὅλες τις περιοχές, οἱ προγραμματιστὲς τοῦ Μάο κατέφυγαν σὲ ἐξαιρετικὰ ἀπλὲς λύσεις. Δηλαδή, προσπάθησαν νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν τοπικὴ αὐτάρκεια σὲ ἐπίπεδο συνεταιρισμοῦ, δημιουργώντας προοδευτικὰ βιοτεχνίες καὶ βιομηχανίες ὄχι μόνον στὰ ἀστικά κέντρα, ἀλλὰ καὶ στὴν ὑπαίθρο. Ἔτσι, τὸ 80% τοῦ πληθυσμοῦ, ποὺ ἀκόμη ἀπασχολεῖται ἐκτὸς τῶν μεγάλων πόλεων κατόρθωσε νὰ ἔχει αὐτάρκεια στὰ βασικὰ γεωργικὰ προϊόντα καὶ νὰ στέλνει τὸ περίσσευμα στὶς πόλεις, ὅπως καὶ στὰ βασικὰ βιομηχανικὰ προϊόντα.

4) Παράλληλα μὲ τὴν πολιτικὴ αὐτὴ οἱ προγραμματιστὲς ἐπεδίωξαν νὰ ἐξασφαλίσουν στὸν λαὸ τους τοὺς ἐπιστήμονες καὶ τεχνικοὺς ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶχαν ἀνάγκη, ἀντιμετωπίζοντας τὰ προβλήματα βραχυχρόνια καὶ μακροχρόνια. Παρόλον ὅτι ἡ μέση ἐκπαίδευση εἶναι ὑποχρεωτικὴ γιὰ ὅλους, ἡ ἀνωτάτη ἐκπαίδευση προορίζεται μόνον γιὰ ὅσους ἔχουν, ἀποδεδειγμένα, ἰδιαίτερες ἱκανότητες, ἔφεση ἢ ταλέντο. Στὰ χρόνια μετὰ τὴν ἐπανάσταση, κατεβλήθη προγραμματισμένη προσπάθεια ταχυρρυθμοῦ ἐκπαιδεύσεως ἐιδικοτήτων, ἀπὸ τίς ὁποῖες εἶχε ἀπόλυτη ἀνάγκη ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς καὶ ἡ βιομηχανία. Ὅπως ἦταν φυσικὸ ἀπεδόθη μικρότερη σημασία στὴν ποιότητα καὶ μεγαλύτερη σημασία στὴν ἄμεση ἀντιμετώπιση τῶν πιεστικῶν προβλημάτων. Στὴν προσπάθεια αὐτὴ συνδυάστηκαν μὲ ἐπιτυχία οἱ παραδοσιακὲς γνώσεις καὶ ἐπιδόσεις τοῦ πληθυσμοῦ μὲ τίς ἀπαιτήσεις τῆς ὑψηλῆς δυτικῆς τεχνολογίας. Π.χ. στὴν ἰατρικὴ, ἡ μέθοδος τῆς θεραπείας μὲ βελονισμό, ὅπως καὶ ὁ θεσμὸς τῶν «ξυπόλυτων = πρακτικῶν» γιαιτρῶν τῆς ὑπαίθρου διατηρήθηκε καὶ βελτιώθηκε μὲ κάποια σχετικὴ ἐκπαίδευση συγχρόνως μὲ τὴν ἐφαρμογὴ, ἐκεῖ ὅπου χρειάζεται τῆς δυτικῆς ἰατρικῆς. Στὴν βιομηχανία, χρησιμοποιήθηκαν, σὲ μεγάλη ἔκταση, οἱ ἰδιαίτερες ἱκανότητες τοῦ λαοῦ γιὰ τὴν ἀπομίμηση εἰσαχθέντων ὑποδειγμάτων τεχνικῆς καὶ γιὰ τὴν προσαρμογὴ τους στὶς εἰδικὲς τοπικὲς ἀπαιτήσεις.

5) Ἐπειδὴ τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο ἦταν καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἐξαιρετικὰ χαμηλό, κρίθηκε ἀπαραίτητος ὁ περιορισμὸς τῶν ἀναγκῶν. Ἡ ἐξυπνάδα, ὅμως, τῶν ἀρμοδίων συνίστατο στο ὅτι ὁ περιορισμὸς αὐτὸς δὲν ἐπεβλήθη μὲ στυγνὸ ἢ καταπιεστικὸ τρόπο, ἀλλὰ ἀποτελέσσε ἀναπόσπαστο τμῆμα μιᾶς νέας ἰδεολογικῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς. Οἱ σύγχρονοι Κινέζοι δημιούργησαν ἓνα νέο τύπο ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον εἶναι ἐξαιρετικὰ λιτὸς σὲ ὅλες του

τις εκδηλώσεις, αλλά ακόμη φαίνεται να προβάλλει αυτή του την λιτότητα ως Κινεζική ἀρετή. Ἡ προπαγάνδα στὸ σημεῖο αὐτὸ κατέληξε στὸ νὰ δημιουργήσει τὴν ἀκράδαντη πεποίθηση στοὺς Κινέζους, ὅτι ὅτιδήποτε διακριτικὸ γνώρισμα στὴν ἐμφάνισή τους θὰ πρέπει νὰ ἀποφεύγεται, μὲ ἐπιμέλεια, γιατί καταστρέφει τὴ σοσιαλιστικὴ συνείδηση. Ἀκόμη, τοὺς δόθηκαν, μεθοδευμένα, πολυάριθμα κίνητρα, ἔτσι ὥστε νὰ συνδέσουν τὴν προσωπικὴ τους ἐργασία καὶ τὴν προσπάθεια γιὰ αὐξηση τῆς παραγωγικότητος μὲ τὴν ἐπιτυχία τῆς ἐπαναστάσεως στὴ χώρα τους καὶ τὴν οἰκονομικὴ τους ἀνάπτυξη. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ δέχονται ἀγόγγυστα τοὺς πολὺ χαμηλοὺς μισθοὺς, τὴν ἔλλειψη διακοπῶν καὶ τὶς ὑποτυπώδεις συνθηκὲς ζωῆς μὲ τὴν παρηγοριὰ ὅτι εἶναι ἐκλεκτὸς λαός, ὁ ὁποῖος σύντομα θὰ ἀνήκει στὶς ὑπερδυνάμεις.

III. Συμπεράσματα

Ὡς συμπεράσματα ἀπὸ τὴν σύντομη αὐτὴ παρουσίαση ἐντυπώσεων καὶ ὑποθέσεων τῆς Κίνας καὶ τοῦ τρόπου, ποὺ ὡς τώρα ἀναπτύχθηκε μποροῦμε νὰ ἀναφερθοῦμε στὸ παρὸν καὶ νὰ ἐπιχειρήσουμε νὰ προβλέψουμε τὶς πιθανὲς ἐξελίξεις τοῦ μέλλοντος.

Κατ' ἀρχὴν, θὰ πρέπει νομίζω νὰ δεχθοῦμε ὅτι τὸ σύστημα χάρη στὸ ὁποῖο ἡ Κίνα ἔθεσε τὶς βάσεις τῆς οἰκονομικῆς τῆς ἀναπτύξεως ἦταν, ἴσως, τὸ μοναδικὸ ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἀποδώσει καρποὺς στὴν περίπτωσή της. Γιατὶ τὸ πρόβλημά της, ἦταν, καθαρὰ, πρόβλημα ἐπιβιώσεως τοῦ λαοῦ της καὶ ὄχι ἀναλλακτικῶν ἐπιλογῶν. Καὶ γιατί ἀκόμη, χώρες ποὺ θὰ μποροῦσαν, ἀπὸ πολλὰς πλευρὰς νὰ συγκριθοῦν μὲ τὴν Κίνα, ὅπως π.χ. ἡ Ἰνδία, βρίσκονται ἀκόμη σὲ τραγικὴ κατάσταση.

Παρόλον ὅτι, πρὸς τὸ παρὸν, τὸ εἰσόδημα τῶν 300 δολ. κατὰ κεφαλὴν τῶν Κινέζων εἶναι πολὺ χαμηλὸ (ἀνάλογο αὐτοῦ ποὺ εἶχαμε στὴν Ἑλλάδα τὰ πρῶτα μεταπολεμικὰ χρόνια) ἐντούτοις εἶναι ἀρκετὸ γιὰ νὰ τοὺς ἐξασφαλίζει μιὰ ἀξιόπρεπὴ φτώχεια, ἐνῶ συγχρόνως διανοίγονται τεράστιες ἀναπτυξιακὲς δυνατότητες στὸ μέλλον, ἐφόσον συνεχίζουν νὰ ἐργάζονται μὲ τὸν ἴδιο ἐντατικὸ ρυθμὸ καὶ νὰ περιορίζουν τὴν ὑπερβολικὴ αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ τους.

Ὅμως, δικαιολογημένο εἶναι νὰ θεθεῖ τὸ ἐρώτημα, ὡς πότε οἱ Κινέζοι θὰ εἶναι ὑπερήφανοι μὲ τὴν λιτοδίαιτη ζωὴ τους, ὡς πότε δὲν θὰ ἀναζητήσουν κάποιες διακρίσεις στὸν τρόπο τοῦ ντυσίματος καὶ τῆς διαβιώσεως τους, ὡς πότε δὲν θὰ ἐπιδιώξουν νὰ μιμηθοῦν τὸ δυτικὸ πρότυπο τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας καὶ δὲν θὰ ἀπαιτήσουν πολυτελεῖς κοινωνικὲς παροχές, ὅπως εἶναι κατ' ἐξοχὴν οἱ παρατεταμένους διακοπές; ὡς πότε θὰ εἶναι ἱκανοποιημένοι, μὲ τοὺς ἐξαιρετικὰ χαμηλοὺς μισθοὺς τους καὶ τὴν ἐξακολουθητικὴ προπαγάνδα τοῦ καθεστώτος, ποὺ ἀγκαλιάζει κάθε ἐκδήλωση τῆς κοινωνικῆς τους ζωῆς;

Θὰ πρέπει νὰ ὑποθέσει κανεὶς ὅτι ὅταν ξεπεραστοῦν τὰ 500 δολ. κατὰ κεφαλὴν ὅλα τὰ παραπάνω δὲν θὰ μποροῦν πιά νὰ πραγματοποιοῦνται. Ἡ αὐξηση τοῦ πλούτου στὴν Κίνα θὰ καταστρέψει, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τὴν μοναδικὴ ἴσως περίπτωσι χώρας, στὴν ὁποία ἡ κατανομή τοῦ εἰσοδήματος εἶναι τόσο ἴση, ὥστε τυχὸν ἀνισότητες νὰ μὴ φαίνονται.